

УДК 73/76.036]:159.942-028.22

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2026.3.32>**Панфілова Олександра Георгіївна,**

кандидат мистецтвознавства,

доцент кафедри образотворчого мистецтва

Волинського національного університету імені Лесі Українки

ORCID ID: 0000-0002-5161-3363

alkal1@meta.ua

Петренко Катерина Олегівна,

здобувачка вищої освіти кафедри образотворчого мистецтва

Волинського національного університету імені Лесі Українки

ORCID ID: 0009-0004-8931-2904

koushin.koal@gmail.com

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ В СУЧАСНОМУ ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ: ХУДОЖНІ ПРИЙОМИ ТА ЗАСОБИ

У статті розглядається візуалізація емоційного стану в сучасному образотворчому мистецтві через використання різноманітних художніх прийомів та засобів, завдяки яким художникам вдається передати широкий спектр своїх настроїв та переживань.

Метою дослідження є розгляд основних художніх технік та засобів, які активно застосовуються митцями для втілення емоційної глибини на полотні. Такими прийомами є особливості кольорової гами та поєднання відтінків, характер нанесення фарби у вигляді мазків та крапель різної форми, різні підходи до композиційних рішень, а також особливі техніки експресіоністичного стилю.

Методологія включає аналіз художніх прийомів представників різних мистецьких течій та країн, а також порівняльний аналіз різних підходів до використання кольору, мазків та композиції в контексті вираження емоцій. Окрім того, у статті досліджено роль експресіонізму як художнього напрямку, що акцентує увагу на внутрішніх емоціях, психологізмі, де суб'єктивне переживання домінує над об'єктивним відтворенням, а митець не копіює навколишню дійсність, а пропускає її крізь призму власного «Я».

Наукова новизна роботи полягає в комплексному дослідженні способів використання різноманітних художніх прийомів візуалізації емоційного стану, зосередженні не на одній техніці, а на розгляді декількох відомих засобів, їх контексті застосування та новаторських підходах відомих художників.

Висновки статті підтверджують, що в сучасному образотворчому мистецтві активно використовується візуалізація емоцій як інструмент вираження психологічного стану художника та підсвідомого впливу на враження та почуття глядача. Встановлено, що із застосуванням кольорової палітри, текстури мазків, форм та напрямків ліній, а також композиції митці можуть впливати на сприйняття твору мистецтва та створювати глибокі емоційні враження. Художній простір трансформується у майданчик для емоційної рефлексії, де кожен глядач знаходить власні сенси, підкреслюючи суб'єктивну природу мистецтва. Одночасно, візуалізація емоцій виступає інструментом комунікації, що долає культурні бар'єри.

Ключові слова: сучасне образотворче мистецтво, емоційний стан, прийоми та техніки, художник, живопис.

Panfilova Oleksandra, Petrenko Kateryna. VISUALIZATION OF EMOTIONAL STATE IN CONTEMPORARY FINE ART: ARTISTIC TECHNIQUES AND TOOLS

The article examines the visualization of emotional state in contemporary fine art through the use of various artistic techniques and methods, which help artists to express a wide range of their moods and emotions.

The purpose of the study is to examine the basic artistic techniques and methods that artists actively apply to express emotional depth on canvas. These techniques include the use of specific color palettes and combinations of shades, the application of paint in the form of brushstrokes and droplets of various shapes, various approaches to compositional decisions, as well as specific techniques of the expressionist style.

The methodology includes an analysis of the artistic techniques used by representatives of various artistic movements and countries, as well as a comparative analysis of different approaches to the use of color, brushstrokes,

and composition in the context of expressing emotions. In addition, the article examines the role of Expressionism as an artistic movement that emphasizes inner emotions and psychological depth, where subjective experience takes precedence over objective representation, and the artists do not merely depict the surrounding reality but filters it through the prism of their own «self».

The scientific novelty of this work lies in complex research of methods for using various artistic techniques to visualize emotional states, focusing not on a single technique but on the examination of several well-known methods, their contexts of application, and the innovative approaches of famous artists.

The conclusions of the article confirm that contemporary fine art actively applies the visualization of emotions as a method of expressing the artist's psychological state and subconsciously influencing the viewer's impressions and feelings. It has been established that by using color palettes, brushstroke textures, shapes, and the direction of lines, as well as composition, artists can influence the perception of an artwork and create a strong emotional impression. The artistic space is transformed into a platform for emotional reflection, where each viewer finds their own meanings, emphasizing the subjective nature of art. At the same time, the visualization of emotions acts as a communication tool that overcomes cultural barriers.

Key words: contemporary fine art, emotional state, techniques and tools, artists, painting.

Вступ. У сучасному образотворчому мистецтві візуалізація емоційного стану набуває особливого значення, оскільки митці все частіше ставлять особисті переживання в центр своєї творчості. Емоційний стан автора стає головним змістом картини за допомогою використаних художніх прийомів та матеріалів. Проте процеси репрезентації емоцій в сучасному мистецтві залишаються мало дослідженими, особливо вплив візуальної форми на враження глядача. Отже, існує необхідність детального наукового аналізу технік та засобів візуалізації емоційного стану в сучасному образотворчому мистецтві.

Матеріали та методи. Способи передачі емоційного стану через образотворче мистецтво досліджує велика кількість науковців, часто це питання розглядається в контексті особливостей стилю абстрактного експресіонізму, який є уособленням вираження емоцій в живописі. Досить змістовно цей стиль охарактеризований в статті «Рух абстрактного експресіонізму» від Jose Art Gallery, де наведені характерні риси стилю, а також творчість його яскравих представників.

Крім того, в даній статті наведена характеристика технічних прийомів окремих відомих художників-експресіоністів. Творча діяльність відомої художниці Лі Краснер та її підходи до живопису представлені в статті The Guardian та біографії від Гейла Левіна. Окрім того, були проаналізовані художні прийоми відомих українських художників, опис життя та творчості яких досить

змістовно описано в монографії Олеси Авраменко та біографічній книзі Алли Шоріної.

Метою статті є виявлення та аналіз особливостей візуалізації емоційного стану в сучасному образотворчому мистецтві, а також визначення основних художніх прийомів і засобів, за допомогою яких митці передають емоційні переживання. Об'єктом дослідження є сучасне образотворче мистецтво як форма художньої репрезентації емоційних переживань.

Результати. Мистецтво завжди було невід'ємною частиною існування людства, оскільки наявність емоцій та почуттів, а також соціалізація завжди визначала необхідність ділитись із оточуючими важливою для конкретного індивіда інформацією. Коли почуття переповнюють людину, вона шукає можливості виплеснути все за допомогою творчості. Саме тому образотворче мистецтво завжди було яскравим віддзеркаленням рівня розвитку людства, характеру емоційного стану суспільства, культурного рівня, вподобань та моралі. Саме тому в різні епохи твори митців мали або міфічну, або теологічну тематику, або прославляли довершеність людського тіла та досконалу гармонію природи.

У сучасному образотворчому мистецтві відчувається вплив технічного прогресу, прискорення розвитку людства та стан свободи в суспільстві. В умовах швидкого розвитку технологій, величезних мас інформаційних потоків, доступності інформації не тільки про найближче оточення, а й про далекі

країни, у людини виникають інші емоційні потреби, а образотворче мистецтво набуває додаткового соціального, політичного і, навіть, терапевтичного навантаження. У наш час, у століття швидкостей, телебачення та інтернету, кожному бажаному доступні терабайти оновленої інформації про кліматичні катаклізми, загрози для екології та людства. В суспільстві виникає парадокс – на тлі технічних можливостей для швидкого переміщення людей у просторі, комфортних умов для комунікації, багато людей відчувають самотність. Тому діапазон спектру емоцій і почуттів людини суттєво розширюється і знаходиться у динаміці. З іншого боку, в епоху звільнення від рабства і набуття свобод як соціальних, так і гендерних, людина відчуває потребу реалізації своїх свобод і в мистецтві. Митці також є частиною цього самого суспільства, але їх творчі натури відчувають все ще гостріше, а бажання скористатись свободою відкриває нові обрії для творчості. На передній план виступають емоції, внутрішні переживання митця. Виникають напрямки сучасного мистецтва, де на полотнах інколи вже немає конкретних об'єктів, чітких звичних образів і форм. Художники у своїх творах замість зображення об'єктів та простору навколо них, починають зображати їх внутрішню суть. На полотнах можна побачити справжній бурлеск почуттів та емоцій. І це обов'язково знаходить відгук у якоїсь частини глядачів. Це підтверджує комерційна затребуваність таких картин. Якщо споглядач впізнає у творах митців свої власні почуття, між ним і художником виникає гармонія, а разом із нею з'являється відчуття власної значущості та думки на кшталт: «Ця картина ніби про мене і для мене. Це саме те, що я відчуваю». Людина бачить вже не просто чийсь витвір мистецтва, а майже портрет свого внутрішнього стану. І останньому захочеться ще прийти до одногомця та побачити полотна цього митця, щоб знову відчути цю спорідненість.

Одним із стилів сучасного мистецтва, в якому акцент саме на почуттях та емоціях, які є сильно гіперболізованими, є **абстрактний експресіонізм** [4].

Основою абстрактного експресіонізму є прагнення передати емоції, ідеї та досвід нетиповими засобами. Стиль виник в США у ХХ столітті. Це були часи отримання расової та гендерної свобод після сторіч рабства та ігнорування особистості та прав жінок, період відновлення світового суспільства після років «великої депресії» та ліквідації руйнівних наслідків воєнної фашистської агресії. Це були часи оновлення людства з новими прагненнями та ідеями. Художників цього стилю більше не задовольняло фотографічно точне відтворення навколишніх об'єктів і прославлення довершеності людського тіла. Вони зображали на своїх картинах «гучність» власних спонтанних емоцій, часом виплескували не тільки свідоме, а й підсвідоме на рівні власної інтуїції.

Абстрактний експресіонізм – це мистецтво динаміки емоцій, безальтернативна пріоритетність почуттів над предметністю. Суть цього стилю – емоції без обмежень, диктату, цензури. Відмінність абстрактного експресіонізму – це саме фізичний процес спонтанного створення картини. Полотно тут – це не просто картина, це особливий і особистий простір, всесвіт внутрішнього стану художника. Митець усвідомлено відходить від чітких зображень пізнаваних образів, власний сенсовий зміст надається кольорам, а якщо є форми, то абстрактні, деформовані і деструктуровані [10, с. 88-90]. Основним художнім прийомом, який використовують художники цього стилю є малювання без попереднього ескізу. Головний акцент робиться не на продуманому заздалегідь фінальному сюжеті, а на самому процесі створення картини. Часто художники ходили навколо полотна, немов у трансі, повністю віддаючись потокам емоцій. Розмір полотен в абстрактному експресіонізмі зазвичай величезний, для того, щоб глядач без будь-яких перешкод зміг «побачити» рух емоцій, цілком поринути у кольори полотна та на якийсь час повністю абстрагуватися від зовнішнього світу [4].

Інноваційними були і техніки митців цього стилю. Так, Джексон Поллок вважається винахідником техніки «крапельного

живопису», тобто розбризування фарби. Він буквально ходив навколо полотна, яке клав просто на підлогу, і розбрикував фарби палицями, або просто виливаючи їх з банок [4]. Його картини відрізняються глибоким емоційним ефектом, візуалізацією хаосу і нестримної енергії жесту. Хаос ліній на полотнах Поллока – це не якісь випадкові плями, а немов застигле відображення ритмічної роботи нервової системи митця. Кожен глядач, залежно від власного настрою, міг бачити на картинах Поллока і гнів, і радість, і захоплення, а також відчуття плутанину думок художника.

Інший представник абстрактного експресіонізму, Віллем де Кунінг, у своїх роботах використовував грубі, якоюсь мірою агресивні мазки, накладання багатьох шарів фарби, які він інколи міг буквально зішкрябувати, а потім наносити нові [12, с. 134-138]. В своїх картинах він передає стан внутрішньої боротьби, напруги, або навіть екзистенційної тривоги [12, с. 118-122]. Деякі його полотна викликають почуття незавершеності процесу, немов пульсуючий живий поранений організм.

Для полотен ще одного митця цього стилю, Марка Ротко, характерні глибини кольору. В його роботах колір перестає бути просто пігментом, а починає немов ритмічно вібрувати, беззвучно кричати. Колірні поля в його роботах настільки масштабні, що око людини не охоплює їх меж, утворюється оптичний резонанс, мозок глядача починає сприймати колір як простір перебування. Цей ефект є проявом вищої точки візуалізації емоційного стану на полотні, яке перетворюється на середовище для глядача [9, с. 30-34].

Одна із небагатьох жінок, які творили в стилі абстрактного експресіонізму – Лі Краснер. Вона була неймовірно сильною особистістю і, хоча довгий час перебувала в тіні свого дуже відомого чоловіка Джексона Поллока, була справжнім інтелектуальним стержнем абстрактного експресіонізму [8, с. 135-140]. На відміну від майже стихійного виплеску енергії в роботах Поллока, Лі Краснер використовувала більш чіткий ритм, створювала дуже складні ієрогліфічні

структури та була прихильницею використання яскравих насичених кольорів. Вона зуміла показати, що абстракція може бути не лише імпульсивним вибухом емоцій, а й проявом глибокого самоаналізу. Це додає її картинам особливого емоційного стану. Художниці вдалось навіть передати відчуття внутрішнього локального порядку всередині зовнішнього хаосу. Вона в своїх полотнах відображає іншу грань емоційної візуалізації – структурований хаос. Використовуючи свій метод «ієрогліфів», Лі Краснер нібито наділяє емоції власною мовою, яку можна «прочитати». У період емоційної кризи художниці відмовилась від гами яскравих кольорів і в серії «Нічні подорожі» використовувала обмежену монохромну палітру. Тут її внутрішні емоції візуалізуються через мереживну складність ліній, що нагадують потік некерованих думок, відображають інтелектуальну напругу. Окрім того, було і фізично тяжко, оскільки для створення картин цієї серії художниці доводилось стрибати, щоб дістати пензлем до дальніх кутків величезного полотна [6].

Ще одним інструментом візуалізації емоційного стану в образотворчому мистецтві є колір, який є важливою «мовою» живопису. На сьогодні, це не лише засіб творчості для передачі реальності, а й носій вираження емоційного стану та духовних цінностей [11]. Психологія кольору настільки складна й неоднозначна, що стала предметом наукових досліджень. Кольори можуть служити як збуджувачі нервової системи, так і бути ефективними антидепресантами, оскільки мають здатність підсвідомо впливати на психіку. Навіть інтенсивність та тривалість споглядання кольором впливає на сприйняття, чи то будуть позитивні емоції, або ж негативні [3, с. 5]. Кольори оживляють, наповнюють та збагачують світ навколо нас. Кольори можуть буквально впливати на емоційний стан людини, настрої, сприйняття навколишнього світу, поведінку, і навіть на фізичний стан людини [11].

Крім того, культурний і соціальний контекст накладають певні вимоги при використанні кольорів, тому в різних культурах

той самий колір традиційно використовуються в діаметрально протилежних випадках – в одних це символ радості, а в інших символізує жалобу. Художники за допомогою різних кольорів зображають навіть різний вік людини: для передачі юності, наповненої надіями, коханням, перспективами часто використовують блакитний, зелений, червоний кольори, а старість зображають в коричневих, синіх і сірих кольорах.

Особливістю сучасного образотворчого мистецтва є те, що колір перестає бути описовим (рослинність – зелений, небо – блакитне), він більше не належить якомусь предмету, відривається від нього і стає самодостатнім носієм емоцій та відчуттів. Так, «кричущі» кольори експресіоністи використовують для передачі тривоги, або болю, як наприклад, наявність неонових відтінків в темних композиціях. У той же час, монохромія, використання одного кольору з усієї палітри, дуже влучно допомагає передати стан спокою, депресії, або відчуженості. Використання колірних полів (як у Марка Ротко) викликає емоцію через вібрацію кольору та психологічну взаємодію з оком глядача. Масштабні площини одного кольору ініціюють створення ефекту занурення, навіть здатні викликати у деяких глядачів фізичну реакцію – зміну тиску або серцевого ритму. Колірний дисонанс – поєднання «антагоністичних» кольорів (наприклад, отруйно-зеленого і брудно-фіолетового) – використовується митцями для передачі внутрішнього конфлікту або тривоги [7, с. 87-108].

На підставі біологічного впливу та враховуючи суб'єктивне сприйняття кольору, сучасні художники для передачі емоційної палітри власних відчуттів використовують як інструменти впливу стійкі психологічні паттерни. Так в експресіонізмі червоний – це колір гніву, небезпеки, сирої плоті та життєвої сили, який просто вимагає негайної уваги. Синій, в залежності від насиченості, може передавати гаму почуттів від спокою до глибокої депресії та відчуженості. Темно-синій у поєднанні з чорним часто візуалізує нічний жах, або нескінчену самотність.

Блідо-жовтий в сучасному мистецтві може символізувати хворобу, або нервову виснаженість. Чорний у абстракціоністів має багато відтінків, що передають відчуття пустоти, абсолютної тиші або ніщо [7, с. 143-154].

Активно в сучасному мистецтві використовується синестезія – взаємодія кольорів [7, с. 56-60]. Так, для збільшення «гучності» емоцій, виклику «тактильних» асоціацій через сприйняття кольору використовують контрастні пари. Наприклад, використання помаранчевого поруч із блакитним допомагає передати різку зміну настрою. Нюансні переходи – коли один колір ніби повільно тане в іншому, дозволяють створити відчуття меланхолії, плинності часу або розмитості спогадів.

Важливе значення в сучасному мистецтві для візуалізації емоцій має психологія жесту. Ритмічне повторення мазків свідчить про стійку нав'язливість поточної ідеї, а глядачів при ретельному і довгому розгляданні картини можуть ввести в транс.

Темп, швидкість нанесення фарби активно впливає на сприйняття картини. Стихійні, агресивні, рвані мазки, бризки та дріпінг передають стан гніву, паніки, тривоги, а інколи пристрасті. Навпаки, повільне розтушування, розмиті плями, м'які переходи та багатошаровість створюють ефект спокою, меланхолії, візуальної тиші [7, с. 25-40].

Напрямок руху пензля чи мастихіна задають настрої всій композиції на полотні. Вертикальні лінії художники використовують як символ волі, росту, напруги, прагнення вгору, або навпаки падіння. Це активна лінія конфлікту. Горизонталь асоціюється з лінією обриву, спокоєм або сном. Це про стан споглядання та стабільності. Діагональ завжди вносить динаміку, відчуття нестійкості [7].

Візуалізація емоцій відбувається і через те, як саме художник взаємодіє з полотном. Нашарування фарби, що виступає над поверхнею, створює відчуття важкості та тиску. З іншого боку, майже акварельна прозорість або розмитість створює ефект невловимості почуттів як у туманному спогаді. Розмиті контури об'єктів на полотні свідчать про розгубленість, меланхолію митця

в процесі створення картини, яка неминуче транслюється глядачеві [7, с. 61-76].

У сучасному образотворчому мистецтві смислове навантаження та емоційно більшу може мати не лише те, чим наповнено полотно, а і те, що художник не намалював, оскільки ця порожнеча, недосказаність має свій сенс. Коли художник залишає великі частини полотна незайманими або монотонно зафарбованими, створюється ефект депривації. Емоції, які відчуває сам автор картини і транслює глядачеві – це відчуття ізоляції, екзистенційної самотності, втрати важливих життєвих орієнтирів. Прийом масштабування об'єкта ще більше підсилює такий ефект. Маленька фігура, або навіть пляма посеред величезного порожнього полотна підкреслює крихкість людського стану. Концептуальна пустота (наприклад «Білий квадрат на білому фоні» Малевича) візуалізують емоцію абсолютного спокою, обнуління. Незавершеність – навмисно залишені пусті фрагменти картини, створюють ефект сумніву, відкритого фіналу, тривалості процесу мислення, до якого може приєднатись глядач і домислити щось своє, цінне, важливе [7, с. 143-154].

Те, як об'єкти розташовані у просторі полотна визначає характер і рівень психологічного впливу. Центробіжна композиція, коли всі елементи розлітаються від центру картини, сприяє візуалізації вибуху, втрати контролю, розпаду особистості. Скупчення, нашарування окремих деталей одна на одну, не залишаючи особистого простору, якогось повітря, передає стан паніки, задухи, або соціального тиску. Негативний простір – використання фону як активної сили, створює відчуття тиску на центральний образ картини, немов намагаючись його поглинути. Також не слід залишати без уваги інші прийоми роботи з простором. Так мінімалізм здатен візуалізувати аскетизм, не обтяжений умовностями матеріального спокою. Асиметрія на картині служить маркером нервозності, невпевненості, відсутності гармонії. Використання значної площини порожнечі на полотні транслює глядачеві меланхолію, відчуття величі. А багат шаровість викликає

відчуття неймовірної заплутаності, глибини відчуттів [7, с. 143-154].

Прихильники абстрактного експресіонізму кардинально відійшли від класичних мистецьких традицій. Художні прийоми, які вони використовували: гіперболізація, фрагментація, колір та вібрація деструкція форм, викривлення облич, використання колірних полів, складні лесування, великі розміри полотен, інноваційні техніки [4].

Варто відміти творчість двох українських художників Іван Марчука і Анатолія Криволапа, чії роботи надзвичайно самобутні та відрізняються потужним емоційним впливом.

Іван Марчук – легендарний український митець. Діапазон напрямків образотворчого мистецтва в його творчості просто вражає. Художник винайшов та успішно використовує в своїх роботах унікальну техніку передачі зображення – «пльонтанізм» [5]. Ця техніка настільки складна і філігранна, що її майже неможливо повторити. Але в результаті використання цієї авторської техніки, суть якої полягає в нанесенні фарби тонкими кольоровими лініями, їх дуже складному переплетінні під різними кутами, утворюється ефект об'ємності та світіння. Глядач на картинах Івана Марчука немов бачить те, яка складна деталізована система існує під шкірою істот, зображених на полотні, який вирій надприродного ховається за зовнішньою оболонкою. В цілому для унікальної творчості Івана Марчука, окрім його авторської техніки, характерно використання асиметрії ритмічних скорочень у мазках, специфічне використання кольорів і монохромності, незвичайна система світосприйняття, передача світла на полотні, ефект світіння. А деформація образів, їх красномовна міміка, суттєво підвищують напругу. Всі полотна художника несуть потужний енергетичний та емоційний посыл. Художник розкриває в своїх роботах актуальні філософські теми, сповнені драматургії, викликів сучасності [5].

Неможливо не відмітити і ще одного майстра візуалізації емоційного стану в сучасному мистецтві – Анатолія Криволапа, найдорощого сучасного українського

художника. Він здобув неймовірного комерційного успіху, але при цьому залишався вірним собі, був вільним у своїй творчості, щиро передавав почуття через мистецтво. Для сучасних художників стає викликом не втрачати себе і свій стиль, але при цьому користуватись попитом у глядачів [2]. Криволап пише свої картини у стилі неоекспресіонізму, який межує з повною абстракцією. У його роботах відсутня деталізація, реалістично зображені фігури, складні відтінки, утворені змішуванням декількох кольорів. Художник зображує об'єкти великими плямами та силуетами, завдяки чому передається сама сутність предметів, без навантаження деталями. Кольори Анатолій Криволап використовує майже без змішувань, щоб передати ті «чисті» емоції. Цей прийом дозволяє художнику майстерно передавати настрій – яскраві та «відкриті» кольори добре візуалізують такі ж яскраві та щирі емоції. Крім того, митець майстерно створює спокійну атмосферу та надає певного медитативного ефекту своїм картинам, оскільки полотна не перегружені великою кількістю кольорів та деталей, є багато вільного простору. Це створює ефект «тиші» та надає глядачу місце на роздуми, залишаючи наодинці з природою. Варто зауважити, що Криволап у своїй творчості використовує одночасно багато технік візуалізації емоційного стану (кольорова гама, особливості композиції, характерні мазки) [1].

Неймовірне враження створює відома картина Анатолія Криволапа «Кінь. Вечір». Тут немає буйства палітри. З першого погляду не одразу помітно, що зображено на полотні, лише червоний фон, але без фігур. Але потім, при подальшому розгляданні картини дійсно як із туману «матеріалізується» постать коня з нерівномірно окресленими контурами. Такий ефект художник досягнув

зобразивши не самого коня, а вібрацію повітря навколо нього [1].

Висновки. У сучасному мистецтві візуалізація емоційних станів найчастіше відбувається через абстрактні форми, маніпуляції з простором та використання нетрадиційних матеріалів, що створюють емоційний резонанс. Основними засобами залишаються колористична експресія та фактурна динаміка, проте вони дедалі частіше поєднуються з інтерактивністю. Це дозволяє глядачеві не просто спостерігати за емоцією, а ставати її співучасником (ефект імерсивності). Візуалізація емоцій тісно пов'язана з психологічною рефлексією. Мистецький твір постає як засіб деструкції внутрішньої напруги художника та інструмент емпатії, де колір, світло та ритм виступають універсальними кодами комунікації, зрозумілими поза межами мовних бар'єрів.

У результаті проведеного дослідження було підтверджено, що візуалізація емоційного стану є актуальною в сучасному образотворчому мистецтві. Вона дає змогу художникам передавати глибокі переживання, щоб глядач зміг відчутти закладені сенси та емоційний посыл. Ключовими художніми засобами, що дозволяють митцю впливати на глядача є колір, композиція, форма та текстура мазків, напрям ліній, а також елементи експресіонізму.

Перспективи подальших досліджень включають вивчення новітніх технік емоційного вираження, у зв'язку із розвитком науки та технологій, зміни цінностей та проблем нового світу, появою нових матеріалів, які використовуються в мистецтві. Особливої уваги також потребує вивчення взаємозв'язку між мистецтвом та психоаналізом, що відкриває нові горизонти для інтерпретації емоцій.

Візуалізація наукових результатів

Способи візуалізації емоцій в образотворчому мистецтві

Способи візуалізації	Художні прийоми та засоби	Приклади картин
Кольорова гама	Теплі кольори (енергія, радість, гнів); холодні кольори – смуток, самотність, спокій; поєднання контрастних кольорів – напруга, драматизм; пастельні відтінки – спокій, ніжність, мрійливість	 1 Анатолій Криволап «Український мотив», 2005
Світлотінь	Контрастне освітлення (посилення драматизму, конфлікту); м'яке освітлення (спокій, ніжність)	 2 Іван Марчук «Зійшов місяць над Дніпром», 1980
Композиція	Динамічна композиція (рух, енергія, емоційний вибух); статична композиція (спокій, врівноваженість); асиметрія (внутрішня напруга, драматизм); симетрія (порядок, гармонія)	 3 Лі Краснер «Обійми», 1974
Характер мазків та ліній	Грубі, різкі мазки (сила, емоційний вибух); легкі, прозорі мазки (ніжність, спокій); плавні лінії (гармонія, спокій); різкі, ламані лінії (тривога, рух, напруга); вертикальні лінії (сила, гордість, піднесення); горизонтальні (стабільність, спокій)	 4 Джексон Поллок «Зближення», 1952

Література:

1. Авраменко О.О. Криволап. Метафізика чистого кольору. Друге видання, доповнене. Київ : Атлант ЮЕМС, 2018. 248 с.
2. Панфілова О.Г., Каленюк О.М. Просування сучасного українського мистецтва в умовах артринку. *Збірник наукових праць «Українська академія мистецтва»*. 2022. № 32. С. 111–116. DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2022-32-15>.
3. Прокопович Т.А. Основи кольорознавства : навч. посіб. Друге видання, доповнене, перероблене. Луцьк : Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2022. 124 с.
4. Рух абстрактного експресіонізму. *Jose Art Gallery* : вебсайт. URL: <https://joseartgallery.com/uk/articles/abstract-expressionism> (дата звернення: 23.11.2025).
5. Шоріна А.Ю. Український геній Марчук. Історії. Київ : COOP Media, 2016. 150 с.
6. Cooke R. Lee Krasner: the artist formerly known as Mrs Jackson Pollock. *The Guardian*. 2019. URL: <https://www.theguardian.com/artanddesign/2019/may/12/lee-krasner-artist-formerly-known-as-mrs-jackson-pollock-barbican-exhibition> (дата звернення: 23.03.2026)

7. Kandel E.R. *Reductionism in art and brain science: Bridging the two cultures*. New York : Columbia University Press, 2016. 240 p.
8. Levin G. *Lee Krasner: A Biography*. New York : William Morrow, 2011. 597 p.
9. Rothko M. *The Artist's Reality: Philosophies of Art*. New Haven; London : Yale University Press, 2006. 176 p.
10. Smith T. *Contemporary art: world currents*. London, 2011. 348 p.
11. Tian W. Emotional information transmission of color in image oil painting. *Journal of Intelligent Systems*. 2022. Vol. 31. P. 428–439. DOI: <https://doi.org/10.1515/jisys-2022-0026>.
12. Zilczer J. *A Way of Living: The Art of Willem de Kooning*. London : Phadon Press, 2017. 288 p.

References:

1. Avramenko, O. (2018). *Kryvolap: Metafizyka chystoho koloru [Kryvolap. Metaphysics of pure color]* (rev. ed.). Kyiv: Atlant UEMS.
2. Panfilova O., Kaleniuk O. (2022). *Prosuvannya suchasnoho ukrainskoho mystetstva v umovakh artrynku. Zbirnyk naukovykh prats «Ukrainska akademiia mystetstva» [Promotion of Contemporary Ukrainian Art in the Art Market. Collection of Scientific Papers "Ukrainian Academy of Art"]*, 32, 111–116. DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2022-32-15>.
3. Prokopovych, T. (2022). *Osnovy koloroznavstva: navch. posib. Druhe vydannia, dopovnene, pereroblene [Fundamentals of Color Science: A Textbook. Second edition, supplemented and revised]*. *Volynskiy natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky*.
4. Rukh abstraktnoho ekspresionizmu [Abstract Expressionism Movement]. 2024. Retrieved from: <https://joseartgallery.com/uk/articles/abstract-expressionism> [in Ukrainian].
5. Shorina, A. (2016). *Ukrainskyi heniy Marchuk. Istorii [Ukrainian genius Marchuk. Stories]*. Kyiv: COOP Media.
6. Cooke, R. (2019). *Lee Krasner: the artist formerly known as Mrs Jackson Pollock*. The Guardian. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/artanddesign/2019/may/12/lee-krasner-artist-formerly-known-as-mrs-jackson-pollock-barbican-exhibition>.
7. Kandel, E. R. (2016). *Reductionism in art and brain science: Bringing the two cultures*. Columbia University Press.
8. Levin, G. (2011). *Lee Krasner: A biography*. William Morrow.
9. Rothko, M. (2006). *The Artist's Reality: Philosophies of Art*. Yale University Press.
10. Smith, T. (2011). *Contemporary Art: World Currents*. London: Laurence King Publishing.
11. Tian, W. (2022). Emotional information transmission of color in image oil painting. *Journal of Intelligent Systems*, 31, 428–439. DOI: <https://doi.org/10.1515/jisys-2022-0026>.
12. Zilczer, J. (2017). *A Way of Living: The Art of Willem de Kooning*. London: Phaidon Prezz.

Дата першого надходження статті до видання: 28.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)